

GOTICKÝ SLOH

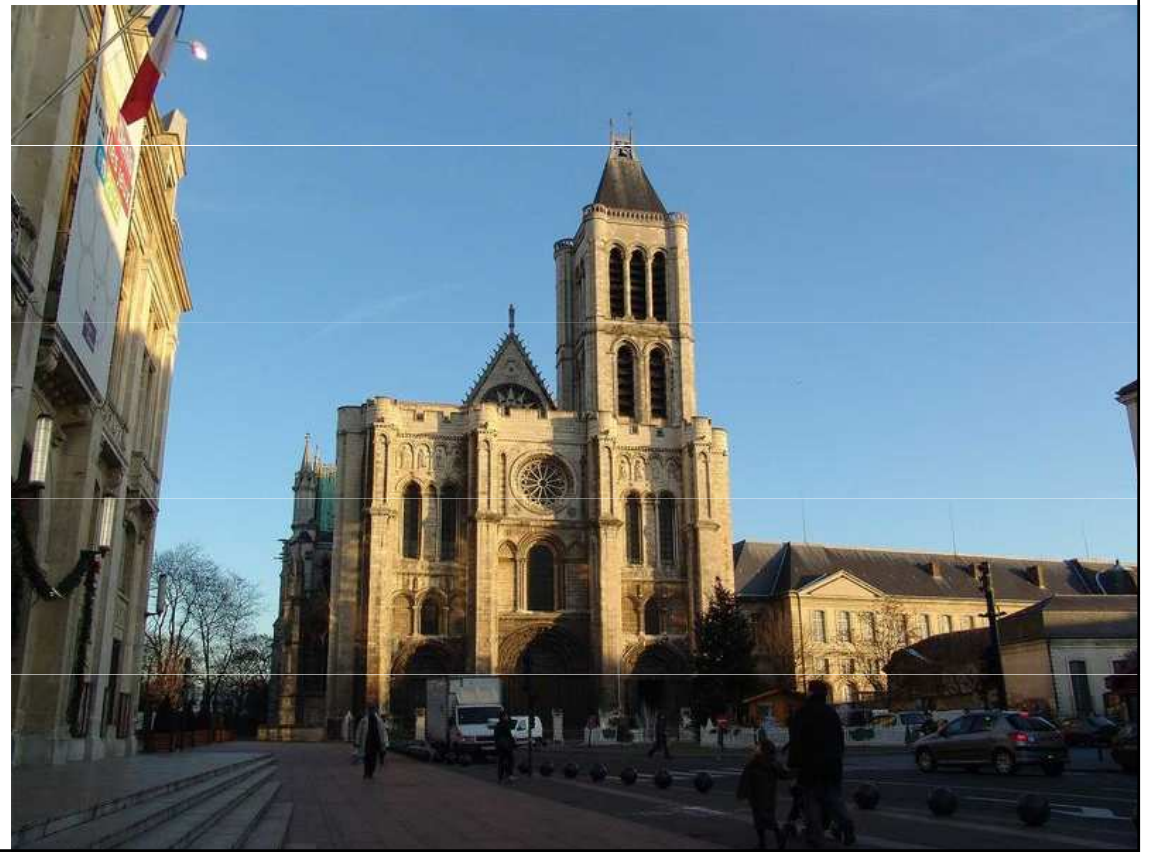
Bc. Lucie Horáková

N-GK FG

4.3.2008

Gotický sloh

- **Vznik:** 1.pol. 12.stol. ve Francii (kraj kolem Paříže), období vrcholného a pozdního středověku
- Pojem **gotika** – posměšný název pro středověké umění, projev úpadku, přisuzovaná barbarským germánským Gótům
- První stavba – klášterní chrám Saint-Denis u Paříže (1132-1144)

Architektura

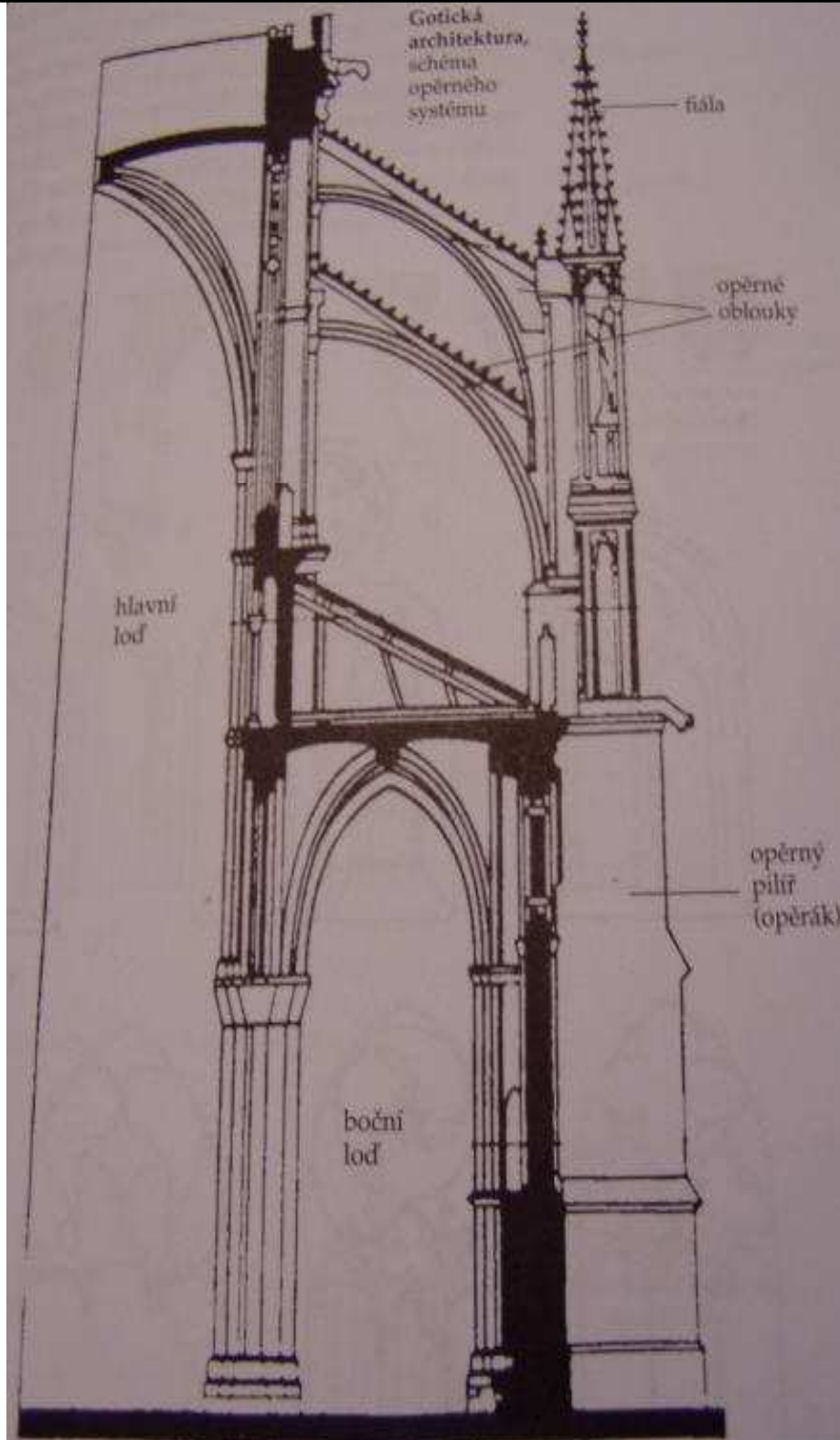
■ **Hlavní druhy:** kostel, klášter, katedrála (sakrální), hrad, tvrz, městský palác, dům (světské), stavby fortifikační (opevňovací)

■ **Konstruktivní prostředky:**

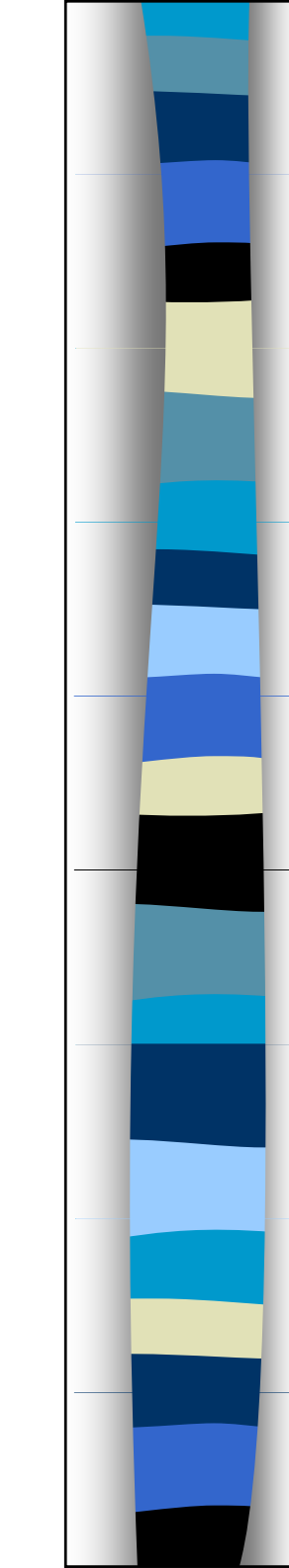
1. Lomený oblouk
2. Žebrové klenby křížové
3. Vnější opěrný systém

■ **Charakteristické znaky:**

1. Dynamismus
2. Vertikalismus
3. Odhmotnění
4. Sjednocení prostoru
5. Snaha vytvořit pomyslný prostor

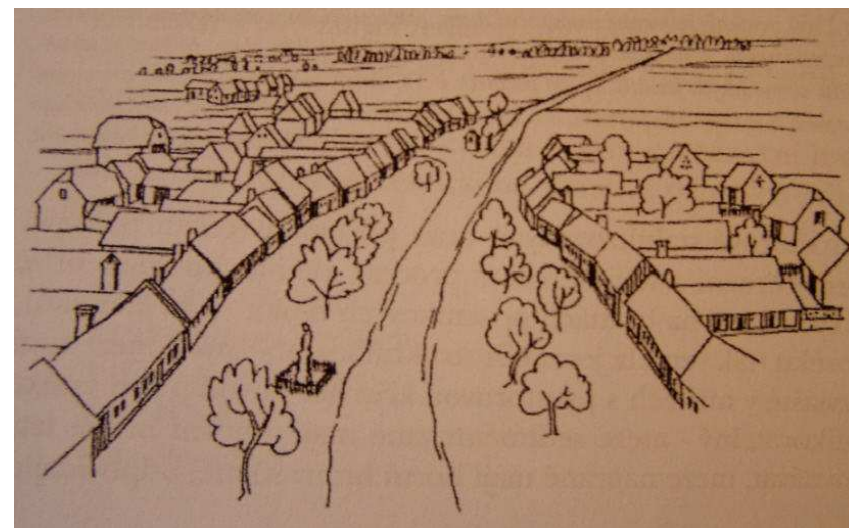
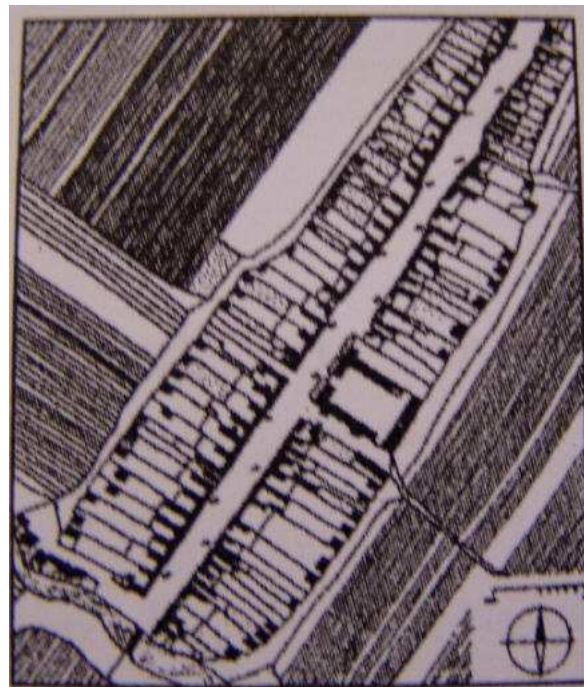
Kolonizace v Čechách

-
- Vnitřní (česká) x vnější (německá) – zahuštění starého sídelního území, nové půdorysy vsí a jejich plužin – nové technologie (nástroje), vliv reliéfu, chov hospodář. zvířat
  - **Trojpolní zemědělská hospodářská soustava** – modifikace přílohové soustavy, zvýšení výnosnosti plužiny, tři části – jařina, ozim, úhor (lado)
  - **Trat'ová plužina** – rozdělení plužiny na tři ucelené, stejně velké části – tratě
  - **Nepravá trat'.plužina** – snaha po zcelení stabilizovaných úseků do tratí (vytlačování přílohového systému s úsekovou plužinou)
  - **Plužina délková či záhumenicová** (lesní lánové vsi) – osidlování příhodnějších enkláv v méně příznivých lesních oblastí hornatin
  - 14.stol. – kulminace odlesnění našich zemí

Vesnice I

■ Typy prostorové struktury vesnic:

1. **Návesní typ** – domy obklopující náves (často rozsáhlá), kolmo k hranám návsi vybíhají za domy pruhy pozemků
2. **Ulicový (silniční) typ** – domy lemují komunikaci (s vodotečí), vliv terénních překážek
3. **Návesní ulicový typ** – kombinace

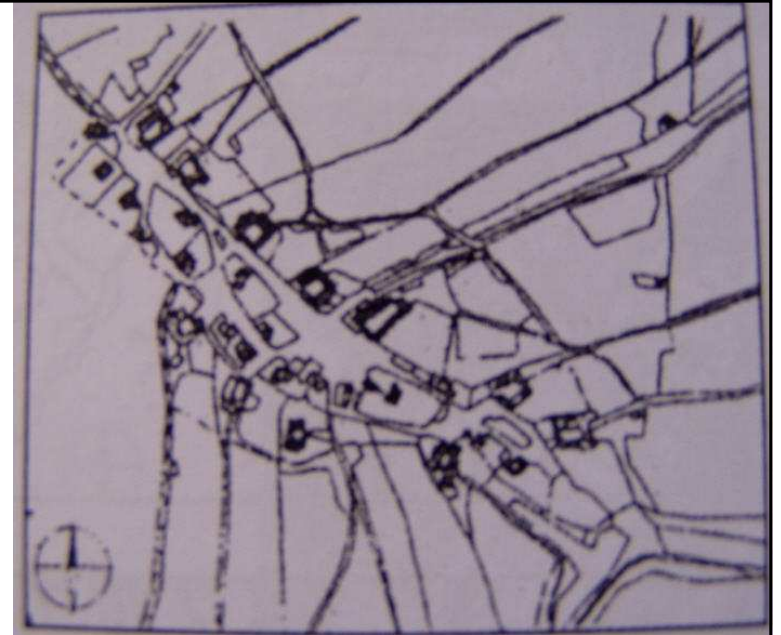
Vesnice II

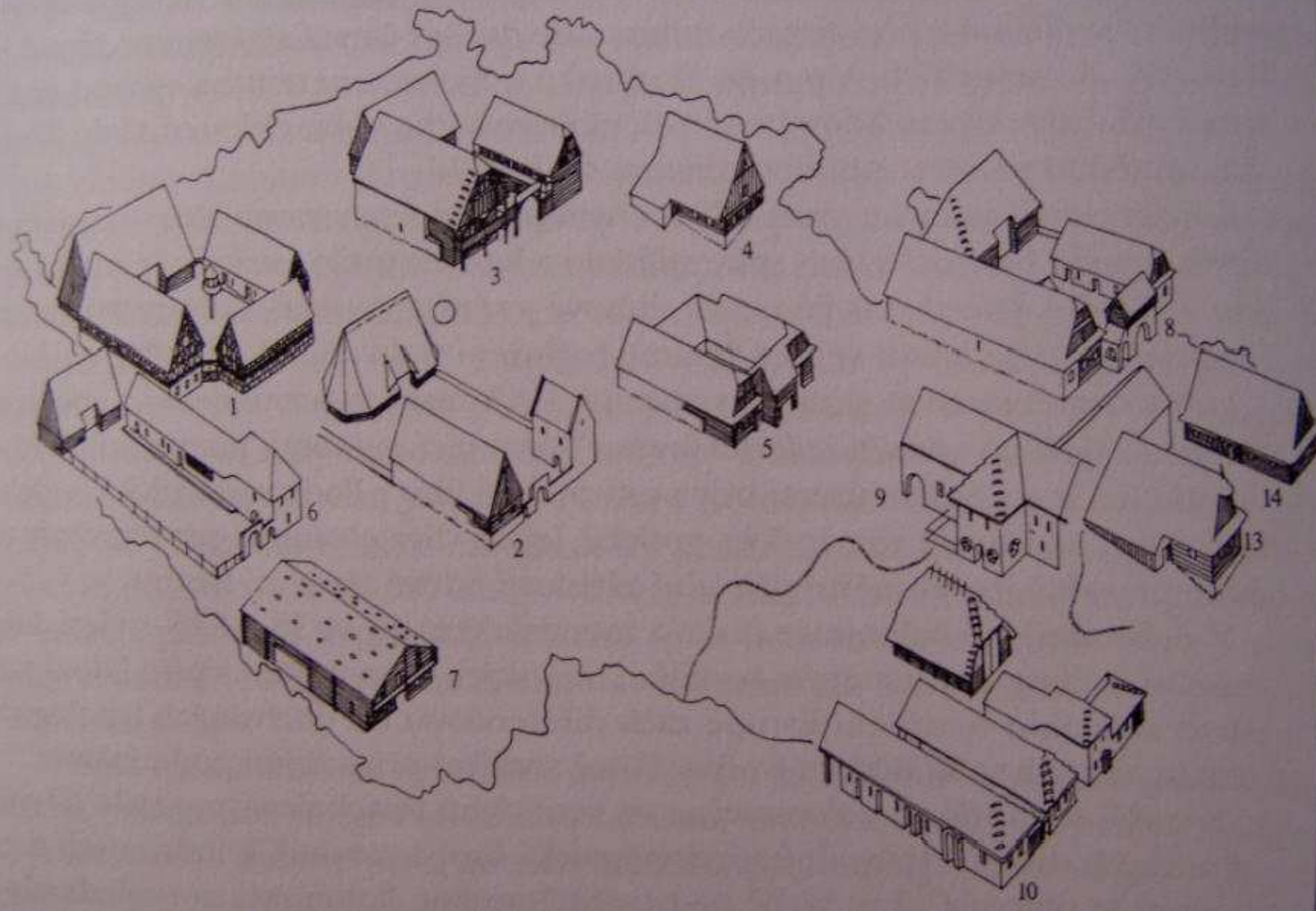
4. **Lesní lánové vsi** – typ okrouhlic, nemají náves, sídla uspořádaná podél vodního toku

5. **Hromadný typ** – domy v nepravidelných shlucích, táhlé svahy středohor

■ **Lidová architektura:**

Typ stodoly (dodnes) s vysokou sráznou střechou (došky nebo šindel), dřevěná zvonice u kostelů bez věže - zakončené jehlancovou střechou nad bedněním kolem stolice se zvony

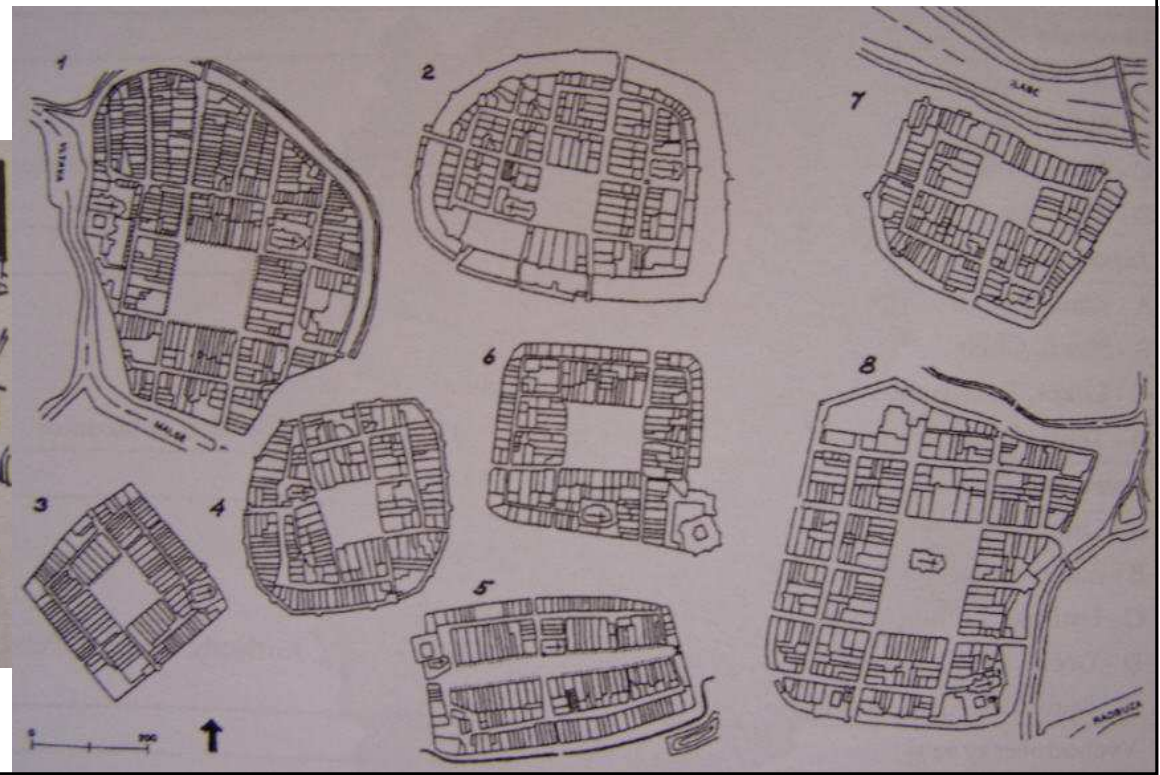

Obr.: Přehled základních typů lidového domu a způsobu regionálně diferenciovaného uspořádání zemědělských usedlostí v ČR

Města

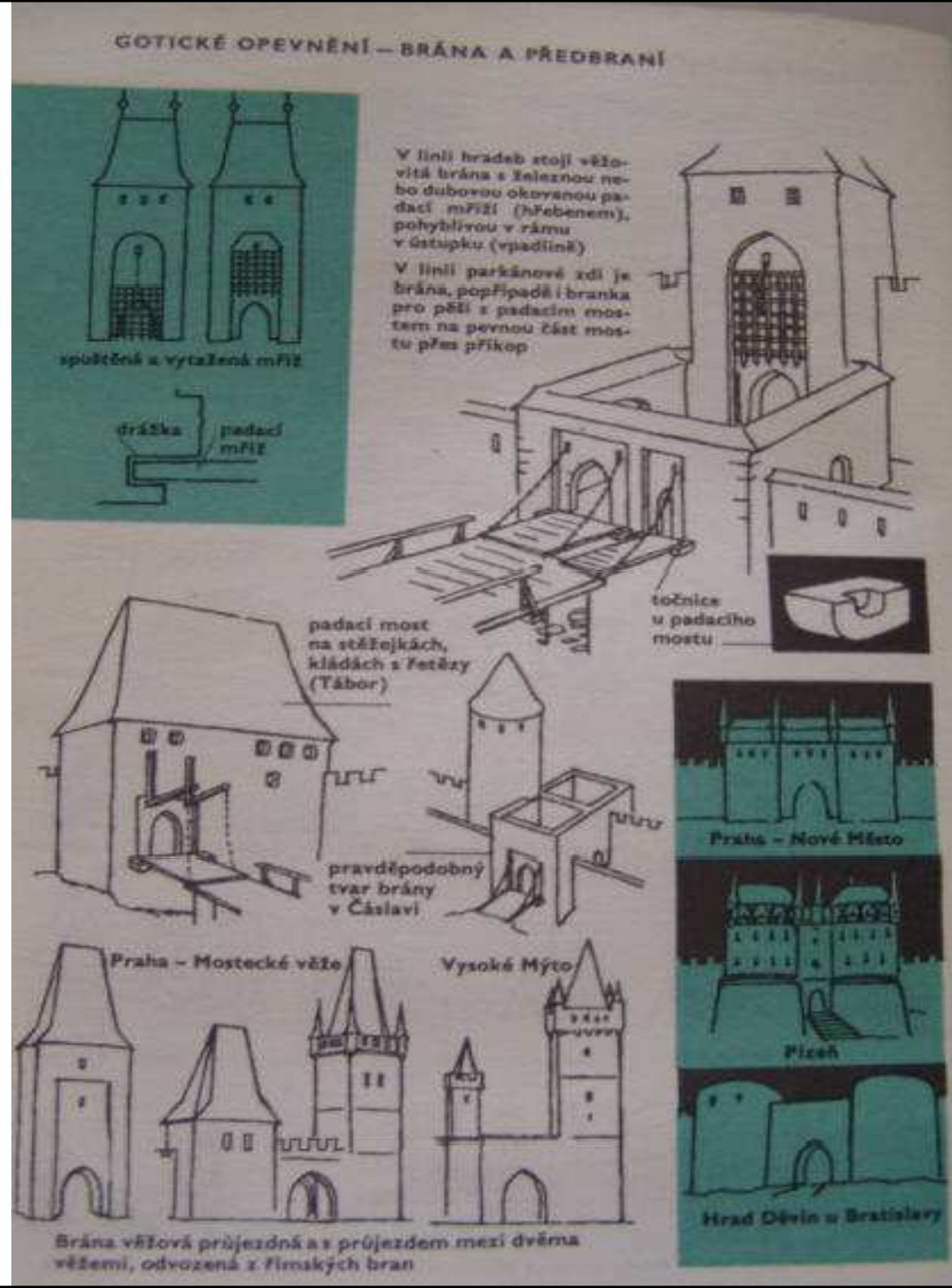
- **Města s právem** – města kolonizační (gotická)
- Zakládání nových měst – **lokátor**
- Na novině (na zeleném drnu), šachovnicový půdorys – přímé linie, pravý úhel, ve středu čtyřúhelné náměstí – tržiště, radnice (sín, šatlava, mučírna, kaple), kostel
- **Uliční čára** – předěl mezi soukromým a veřejným pozemkem

Města - opevnění

- Zahrady, stísněnost, hygiena
- Hradby, věže, brány s padací mříží/mostem
- Vyzdívaný (suchý) příkop, valy

Hrady

- 13.stol.- útočištná věž (bergfrid) - přístupná z prvního patra, palác, kaple, opevnění, suchý příkop, hradní studně
- 14.stol.- hranolová věž, srůstání oddělených částí, poté dvoupalácová dispozice bez věže

VÝVOJ HRADU VE 13. A 14. STOLETÍ

13. stol. - v žele hradu štihlá útočištná věž (bergfrid), někdy s bítím, palác na chráněném místě, kaple samostatná (Zvíkov)

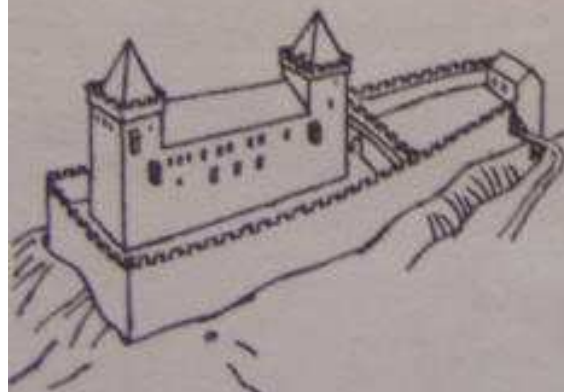
14. stol. - na jeho začátku trvá typ ze 13. stol., válcová věž volně v čele, palác vzadu (Kokořín)

Rozčlenění budov hradu trvá, místo bergfritu zaujímá mohutná hranolová věž, dělená patrovými římsami (Karlštejn)

Půdorysné rozptýlenosti ubývá, jednotlivé budovy spojeny hradbou se průřezem vkládají do její líce (Lipnice)

Hlavní části se spojují, věže srůstají s palácem a v obvodu půdorysu se neprojevují (Kašperk)

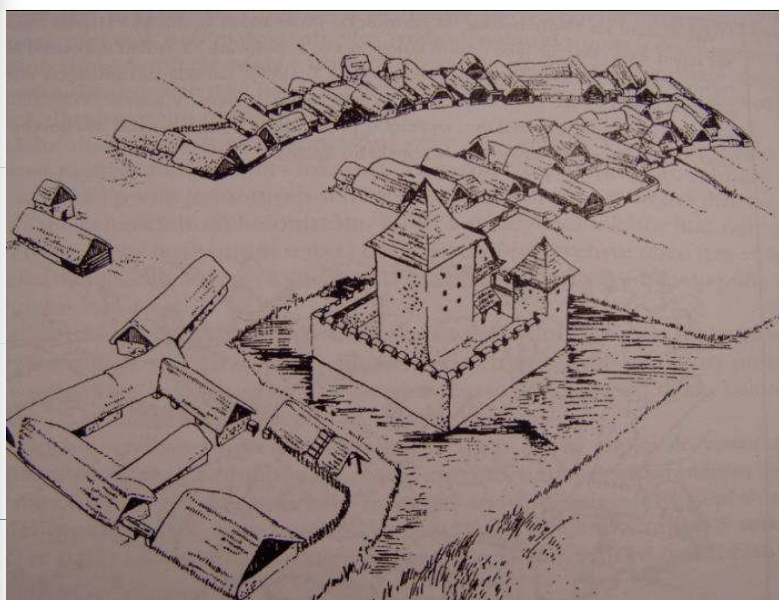
Základem je dvojpalácová dispozice, vysoké zlí chrání nádvěst, věž zcela mizí (Maldštejn v Českých Budějovicích)

Zemanské tvrže

- Většinou ve vsích, přírodní opevnění, většinou zanikly
- Věžovitá zděná stavení, hranolové kamenné věže

Obr.: Tvrz ve Vyšehořovicích

Obr.: Zaniklá střed.ves Mstěnice, okr. Třebíč (rekonstrukce – 15.stol.)

Kostely

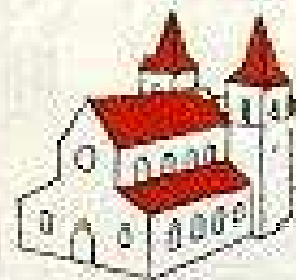
- 13.stol.- hluboké, temné, jednolodní nebo bazilikální s dvojicí věží v záp. průčelí (někdy s příčnou lodí), mezilodní arkády, dlouhé presbyterium (kněžiště)
- 14.stol.- světlý jednotný kazatelský prostor, opouští se bazilika, dvoulodní prostory, pouze jedna věž
- **Katedrály** – hl. ve Francii, u nás chrám sv. Víta v Praze

bazilika pětiodní s příčnou lodí, bez věže

bazilika trojlodní s dvěma věžemi v západním průčelí

bazilika s věžemi po stranách presbyteria

bazilika s jednou věží v ose průčelí

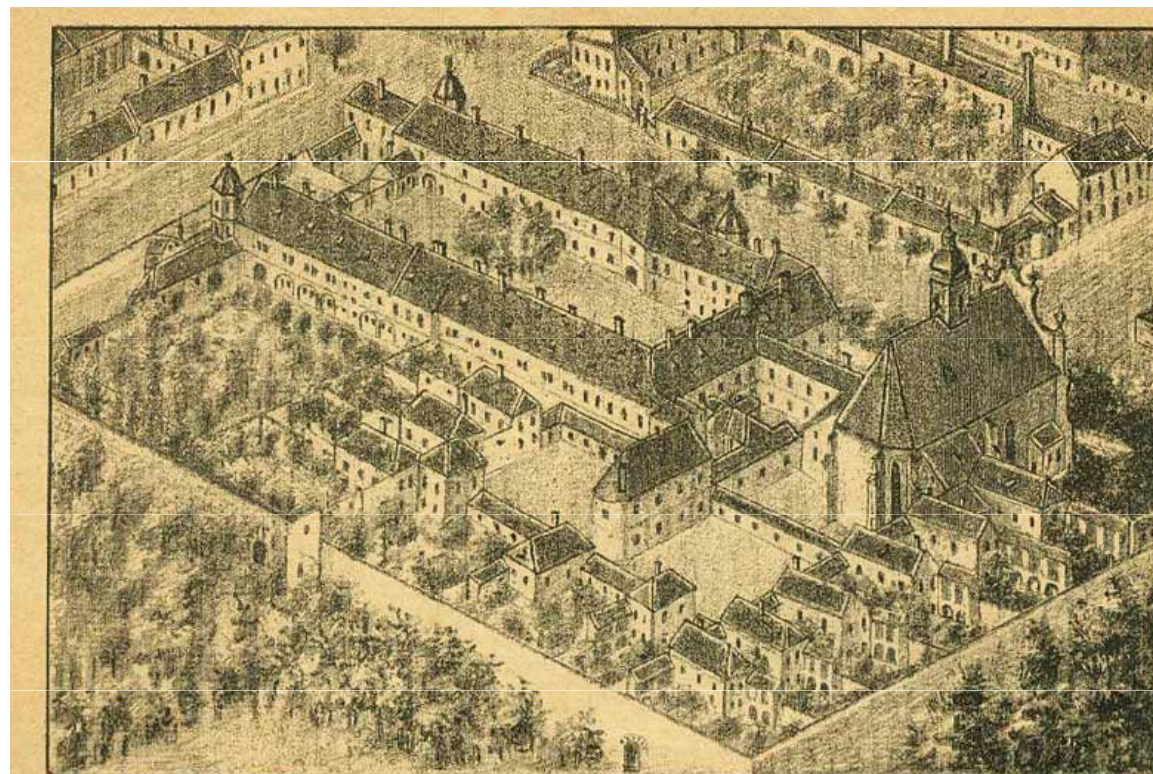
Kláštery

- **Dvojí charakter:**

1. Volně stojící venkovské kolonizační, opevňované
  2. Mendikantské v městech – v linii hradeb, nemají hospodářskou část
- Nesmí se stavět věže – posazení na nároží nad hlavní římsu

- **Kartuziánský klášter** (mnich – vlastní domek na obvodu středového volného prostranství)

Obr.: Kartuziánský klášter Brno (Královo pole), 1875

Ansicht der Karthause bis zum Jahre 1875.

Periodizace

■ Ve Francii:

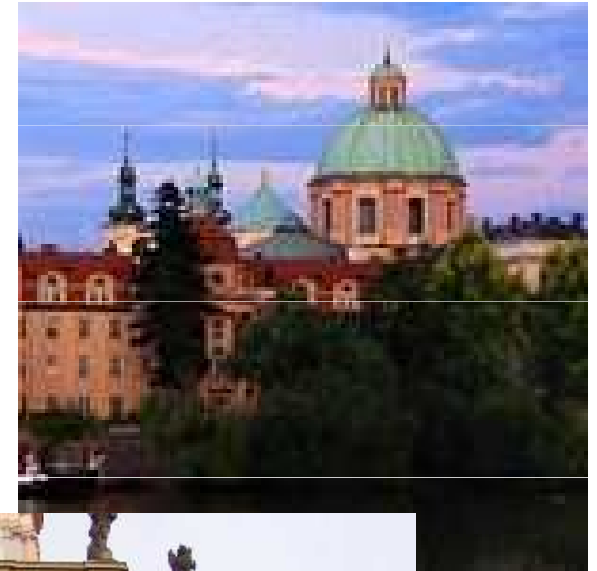
1. Raná gotika (12.stol.)
2. Klasická a poklasická gotika (13. a 14.stol.)
3. Pozdní gotika (15.stol.)

■ V Čechách a na Moravě:

1. Raná, přemyslovská gotika (13.stol.)
2. Vrcholná, lucemburská gotika (14.stol.)
3. Pozdní, jagellonská gotika (15.stol.)

1. Raná, přemyslovská gotika (13. stol.)

- Období za posledních **Přemyslovců**
– havelské město a první český františkánský klášter v Praze (kostel sv. Františka)

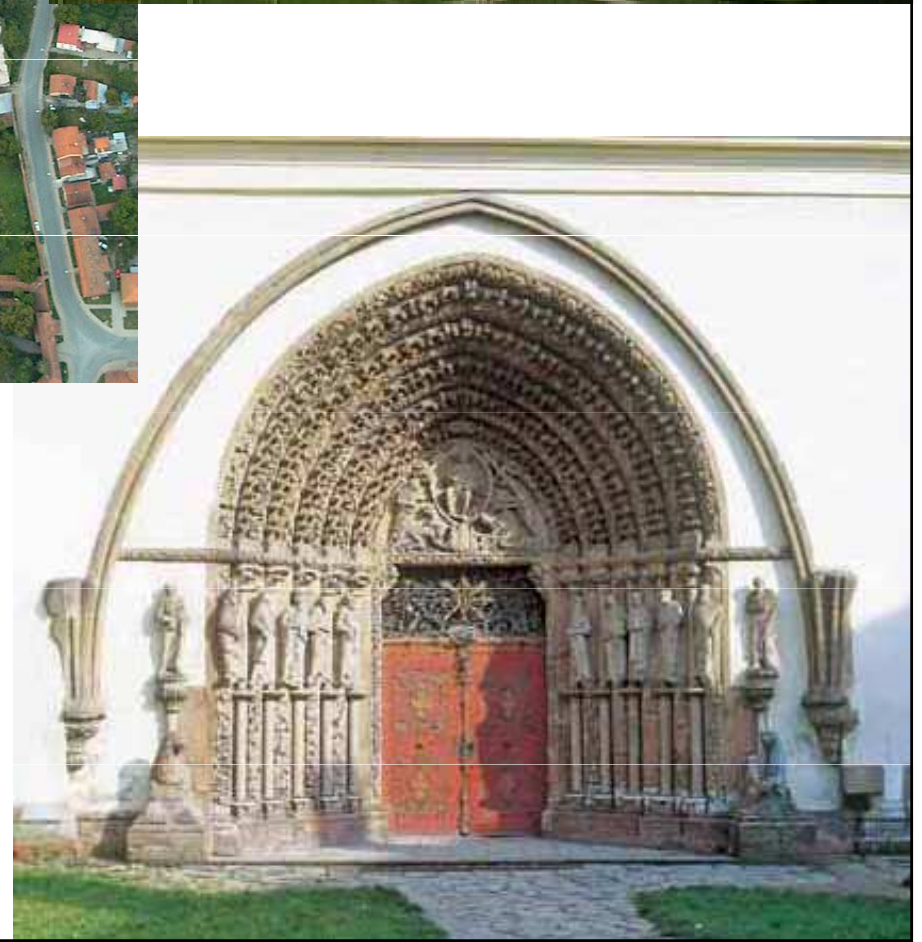
Bazilika sv. Prokopa v Třebíči

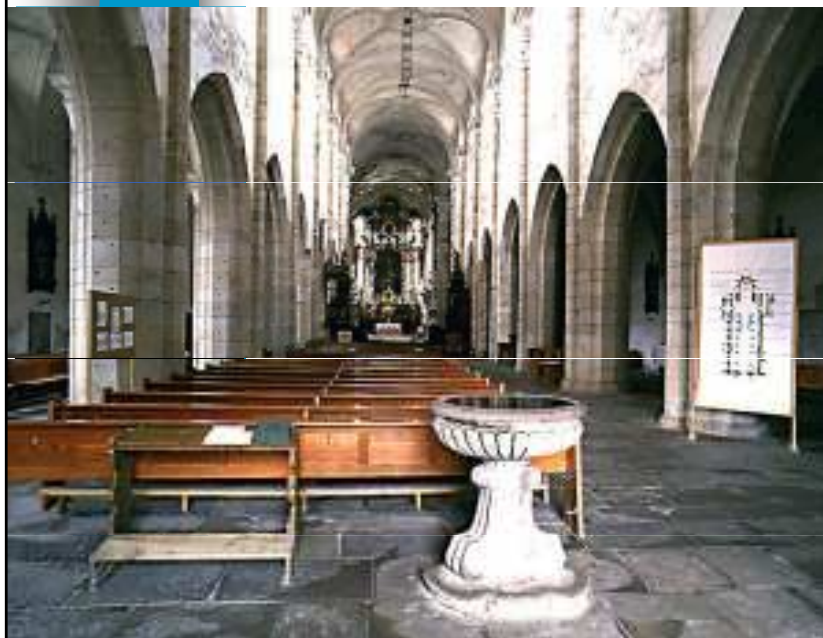

Cistercko-burgundská gotika (cisterciáci z Burgundska)

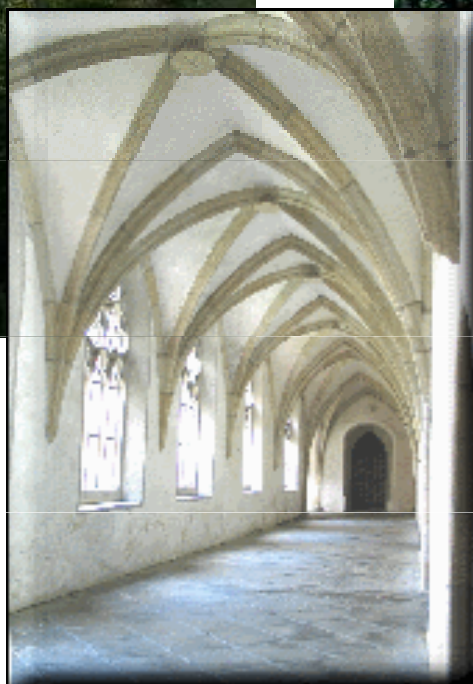
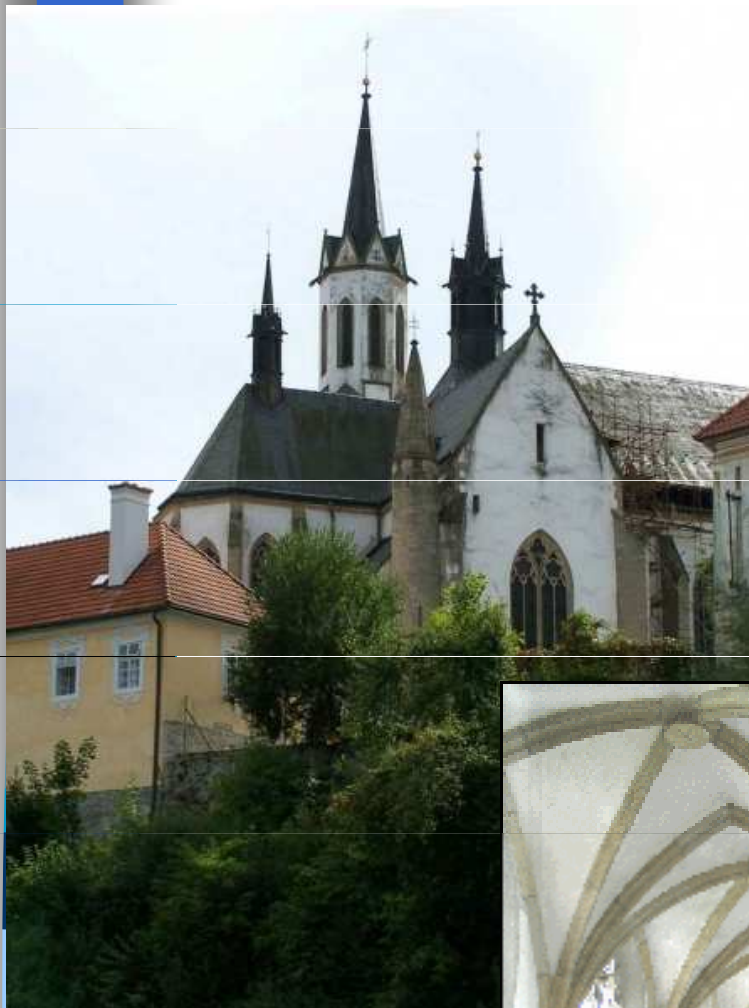
- Cisterciánský klášter Porta Coeli (Brána nebes), ženský klášter, kamenný portál

- Cisterciánský klášter Zlatá koruna (u Českého Krumlova), kaple Andělů strážných (1370)

- Cisterciánský klášter Vyšší Brod (Vok z Rožmberka, 1259)

■ Královské hrady

Křivoklát

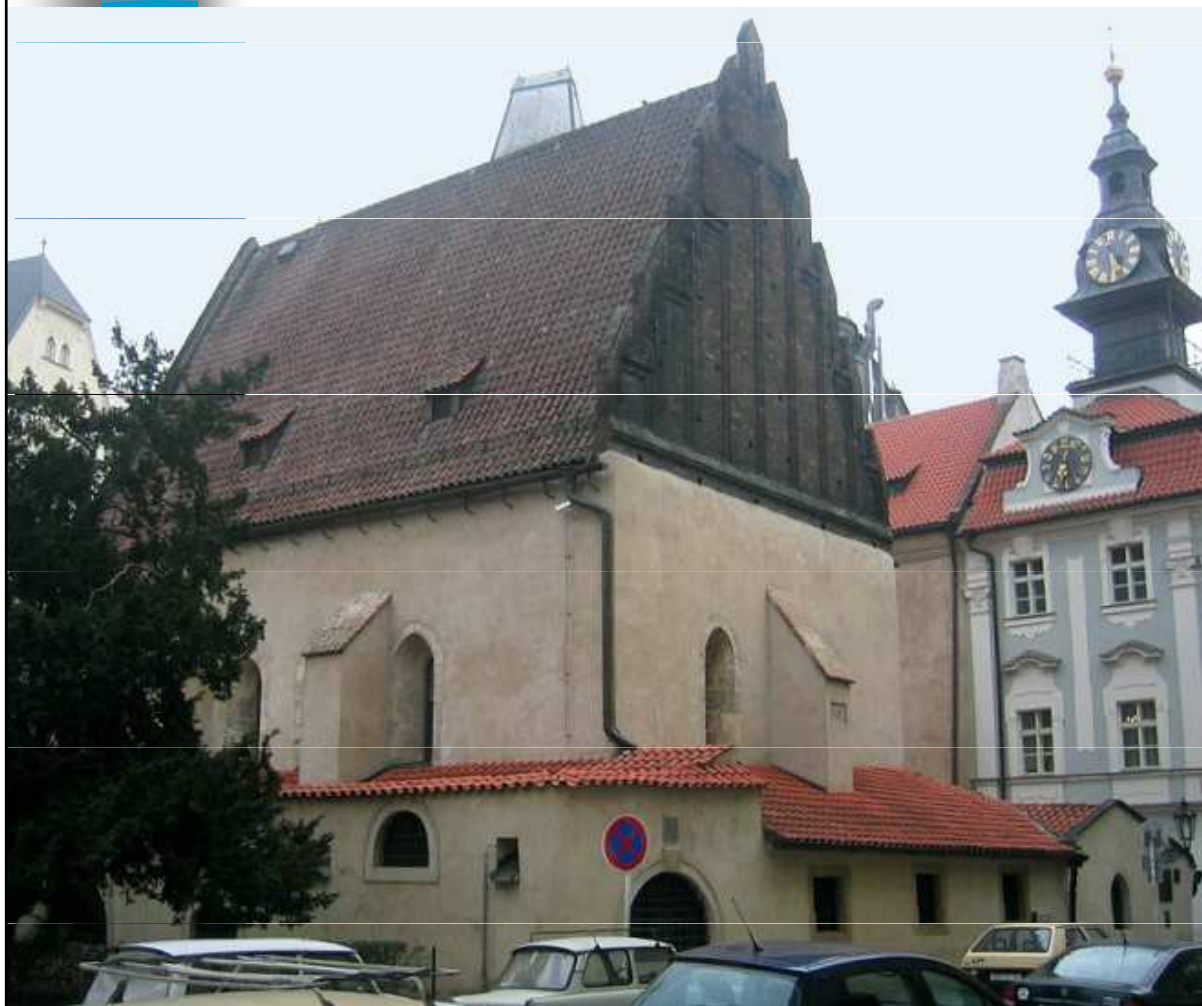
Bezděz

Špilberk

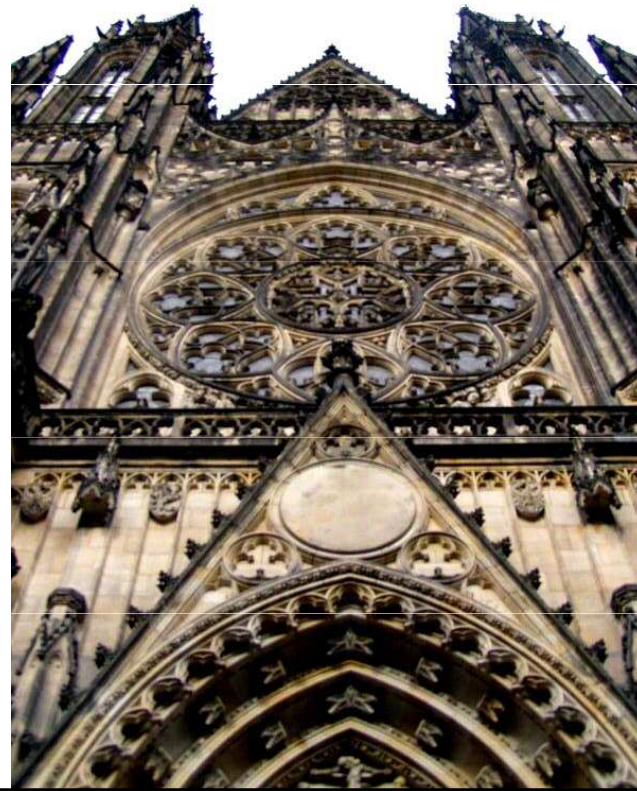

- Městská stavba – staronová synagoga v Praze – nejstarší ve střed. Evropě z konce 13.stol

2. Vrcholná, lucemburská gotika (14. stol.)

- **Karel IV.** – Matyáš z Arrasu,
Petr Parléř – chrám sv. Víta

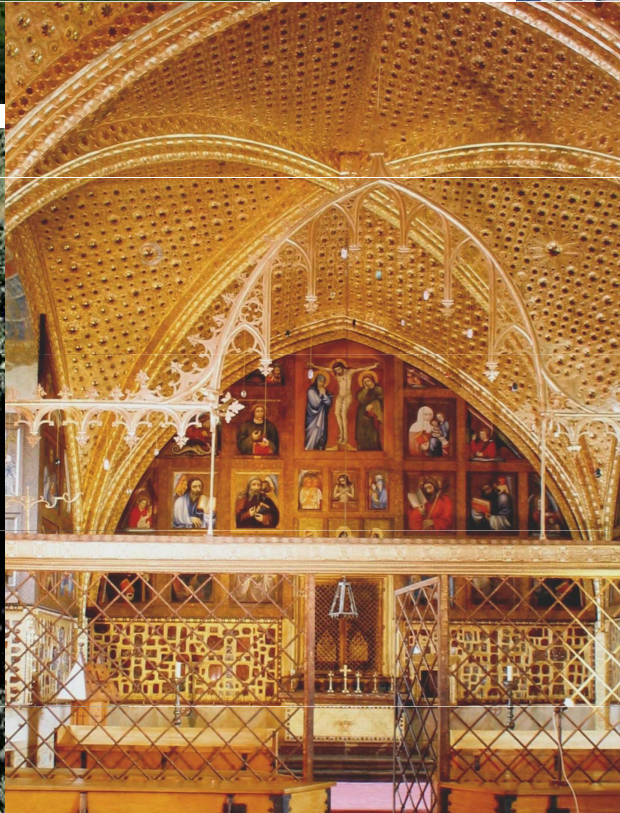
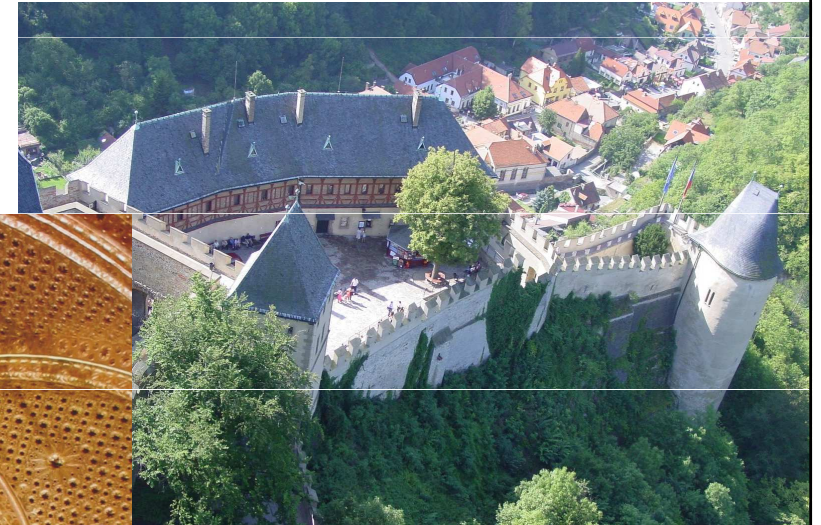

- Karlův most, Staroměstská mostecká věž

Karlštejn (1348)

- Obranná věž (Velká), kaple sv. Kříže (Mistr Theodorik), Mariánská věž, Císařský palác, Purkrabství, Studniční věž

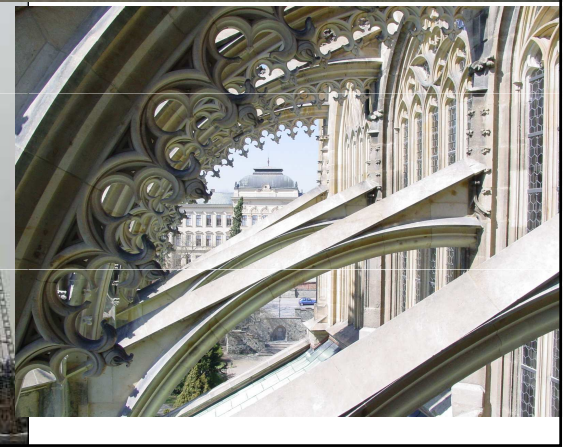
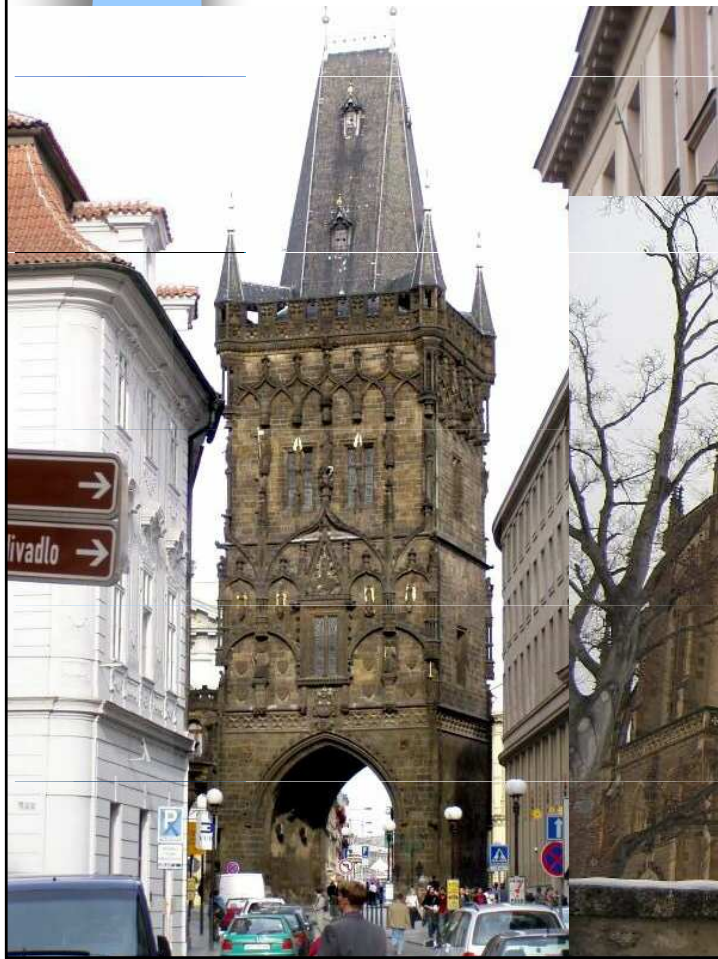

■ Staroměstská a Novoměstská radnice v Praze

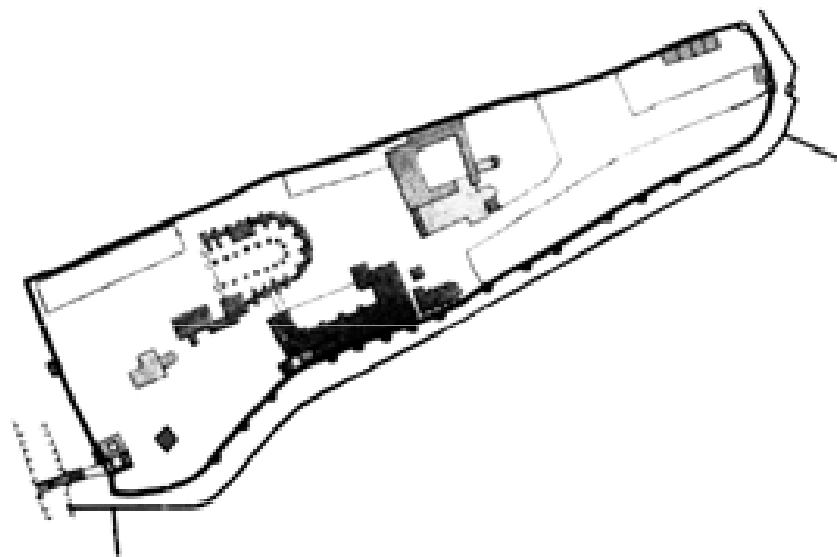

3. Pozdní, jagellonská (vladislavská) gotika (15.stol.)

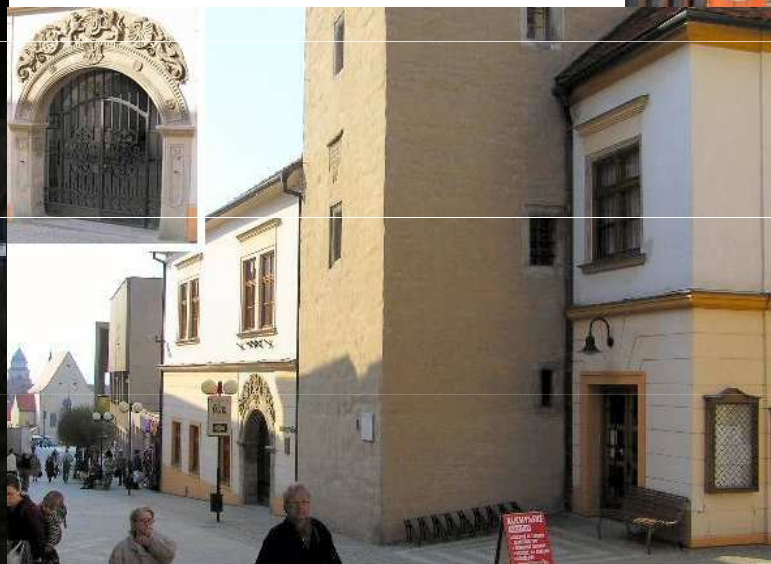
- Matěj Rejsek z Prostějova –
Prašná brána, chrám sv.
Barbory v Kutné Hoře

- **Benedikt Ried** – Vladislavský sál, opevnění Pražského hradu

- Radnice – Brno, Znojmo
- Městské brány – Zelená brána v Pardubicích

A decorative vertical bar on the left side of the slide. It features a 3D effect with a grey shadow on its left side. The bar is composed of numerous horizontal segments in various colors: dark blue, light blue, cyan, yellow, black, and grey. The bar is set against a background of horizontal grid lines.

Děkuji za pozornost

Citace

- Herout, J.: *Staletí kolem nás. Přehled stavebních slohů*. 1. vyd., Praha, 1961. 238 s. Bez ISBN.
- Löw, J., Míchal, I.: *Krajinný ráz*. 1. vyd., Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy, 2003. 552 s. ISBN 80-863-8627-9.
- Mráz, B.: *Dějiny výtvarné kultury*. 3. vyd., Praha, 1998. 183 s. ISBN 80-85970-23-6.
- http://www.satalka.cz/slohy/gotika/banner_gotika.html
- <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/185789-goticky-sloh>
- <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/129898-goticka-architektura>
- <http://skokan.kvalitne.cz/ZSO/UvodZSO1.htm>